Sote-valvontaprosessi Etelä-Suomen aluehallintovirastossa

Aluehallintovirasto

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta muutoksessa

- Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (612/2021) 1.1.2023 myötä sote-valvonnassa moni asia muuttui, mutta viranomaisvalvonnan perusprosessit ja työn tavoitteet säilyivät ennallaan
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta tuli voimaan 1.1.2024 ja se kokoaa yhteen säännökset julkisen ja yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta
  - Laissa säädetään sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäjien valvonnasta sekä yksityisten ja julkisten palveluntuottajien toimintaedellytyksistä, rekisteröinnistä, omavalvonnasta ja viranomaisvalvonnasta
- Omavalvontavelvoite eli palvelunjärjestäjien ja palveluntuottajien oma vastuu toiminnan asianmukaisesta ja laadukkaasta järjestämisestä ja tuottamisesta on ensisijaista
- Aluehallintovirasto on puolestaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämistä ja omavalvonnan toteutumista valvova valvontaviranomainen
  - Lisäksi erityiset valvontavelvoitteet koskien rajoitustoimenpiteitä
- Viranomaisvalvonnalla edistämme ja varmistamme omavalvontaa, ohjaamme palveluiden järjestämisessä ja omavalvonnassa lainmukaiseen toimintaan sekä puutumme asioihin, kun omavalvonta ei riitä
- Valvontaviranomainen valvoo palvelutuotannon epäkohtia niissä tilanteissa, kun hyvinvointialue on reagoinut epäkohtiin ja puutteisiin lainsäädännön edellyttämällä tavalla ja hyvinvointialueen toimenpiteet on todettu tilanteeseen nähden riittämättömiksi.

Viranomaisvalvonta

- Valvontaviranomaisina toimivat sosiaali- ja terveydenhuollossa toimivat Valvira ja aluehallintovirastot.
- Aluehallintovirasto **valvoo** toimialueellaan sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen ja tuottamisen lainmukaisuutta ja antaa siihen liittyvää ohjausta.
- Viranomaisvalvonnan tehtävä on **edistää** lakisääteisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja omavalvonnan toteutumista ja puuttua tilanteeseen silloin, kun omavalvonta ei riitä.
- Viranomaisvalvonnalla **ohjataan** palveluiden järjestämisessä ja omavalvonnassa asianmukaiseen ja lainmukaiseen toimintaan.
- Valvontaviranomaisen keskeisimpiä tehtäviä on viimesijainen, laadultaan ja laajuudeltaan kaikkein merkittävimpiin mahdollisiin epäkohtiin puuttuva **reaktiivinen valvonta, suunnitelmallinen valvonta ja omavalvonnan tukeminen**.
  - Lisäksi aluehallintovirastojen erityiset valvontavelvoitteet koskien rajoitustoimenpiteiden valvontaa
- Valvontaviranomainen puuttuu valvonnallisesti tilanteisiin, joissa HVA on reagoinut epäkohtiin ja puutteisiin ja HVA:n omavalvonnalliset toimenpiteet on todettu tilanteeseen nähden riittämättömiksi.
  - Asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavat epäkohdat ja puutteet
- Valvontaviranomaisten ohjauksen ja päätösten tulee vaikuttaa hyvinvointialueen omavalvontaan.

Hyvinvointialueen ml. Helsingin kaupunki ja HUS-yhtymän omavalvonta

- **Palvelunjärjestäjän on valvottava toimintaansa siten, että sosiaali- ja terveydenhuolto on sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaista kuin asiakkaiden ja potilaiden tarve ja turvallisuus edellyttävät.**
- Palvelunjärjestäjän on seurattava myös henkilöstön riittävyyttä sekä tilojen ja laitteiden turvallisuutta ja soveltuvuutta palvelujen toteuttamisessa.
- Hyvinvointialueen tulee ohjata ja valvoa sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa, palvelujen tuottajia ja näiden alihankkijoita jatkuvasti palveluja tuotettaessa.
- Omavalvonnan tavoitteena on ehkäistä palvelutoiminnassa ilmeneviä epäkohtia, korjata puutteita sujuvasti ja vähentää valvontaviranomaisten tarvetta puuttua niihin jälkikäteisen valvonnan keinoin.
- Jos palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenee epäkohtia tai puutteita, palvelunjärjestäjän on **ohjattava** palveluntuottajaa **tai** tarvittaessa pyydettävä palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta asiasta **selvitystä** asettamassaan riittävässä määräajassa ja **vaadittava** niiden **korjaamista** asettamassaan kohtuullisessa määräajassa. Jos on kyse asiakas- tai potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavista epäkohdista tai puutteista, palvelunjärjestäjän on **vaadittava** niiden **välitöntä korjaamista.**

- Jollei palvelunjärjestäjälle palveluja tuottava tai tämän alihankkija korjaa epäkohtia tai puutteita palvelunjärjestäjän asettamassa määräajassa, palvelunjärjestäjän on **tarvittaessa ryhdyttävä palveluntuottajan kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisiin toimenpiteisiin korvauksen alentamiseksi tai sen maksamisesta pidättymiseksi.** Jos rikkomukset ovat olennaisia tai toistuvia, palvelunjärjestäjän on ryhdyttävä toimenpiteisiin sopimuksen irtisanomiseksi tai purkamiseksi.
- **Palvelunjärjestäjän ilmoitusvelvollisuus valvontaviranomaiselle valvontalaki 34 §: palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenneet asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavat epäkohdat ja puutteet**
  - Epäkohtailmoitus ei siirrä valvontaa aville, vaan hva:n valvontavelvoite jatkuu, niin kauan kuin asiakkaita/potilaita palvelutuotannon piirissä
- Palvelunjärjestäjän on kirjattava edellä mainittu epäkohtiin ja puutteisiin liittyvä ohjaus ja toimenpiteensä asianmukaisesti.
- Hyvinvointialueen omavalvonnassa on keskeistä sisäisen tiedonkulku hyvinvointialueen sisällä, erityisesti kun havaitaan epäkohtia tai puutteita sekä yhteistyö muiden palvelunjärjestäjien kanssa.
- **Hyvinvointialueen toteuttama omavalvonta tulee valvontaviranomaiselle näkyväksi mm. tarkastuskertomuksilla, jotka aluehallintovirastolle tulee toimittaa**
  - Annettu ohjaus sekä edellytetyt konkreettiset korjaustoimet ja aikataulu
- Osa omavalvontaa on valvontaviranomaisten antamaan ohjaukseen reagoiminen ja ohjauksen toimeenpaneminen.

Valvonta ja yhteistyön muodot

Valvontaviranomainen ryhtyy tietoonsa tulleen valvonta-asian perusteella niihin toimenpiteisiin, joihin katsotaan olevan aihetta (epäkohtailmoitukset, muutoin tietoon tulleet seikat, oma-aloitteinen valvonta)

- Alkuarviointikriteerit (valtakunnalliset)
- Asioiden ohjaus hyvinvointialueelle käsiteltäväksi omavalvonnallisin toimenpitein ja tarvittaessa tiedon pyytäminen hva:n toimenpiteistä.
- Valvonnan tarkastuskäynnit esim. suunnitelmaperusteinen tai reaktiivinen (jälkikäteinen)
- Avin valvontaan otettavissa asioissa lausunto- ja selvityspyynnöt ja hallintopäätöksissä annettava ohjaus, tarvittaessa myös tapaamiset
  - Ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin / Käsityksen ilmaisu / Huomion kiinnittäminen /Kehotus korjata todettu puute tai muu epäkohta / Huomautus / Määräys (tehosteet, keskeyttäminen)
  - Palveluntuottajan rekisteröinnin poistaminen
  - Palveluyksikköä koskevan rekisteröinnin poistaminen

- Lakisääteisten ja valvontaohjelman mukaisten tilaisuuksien järjestäminen ja mahdollisuuksien mukaan erilaisin yhteistyötapaamisiin osallistuminen
- Ohjaus- ja arviointikäynnit
  - Käyntejä erilaisia, voidaan toteuttaa myös etäyhteyksillä
  - Hyvinvointialueen johdon kanssa toteutettavat käynnit, vuosittaisiin sote-valvontaohjelmiin liittyvät käynnit ja yksittäiseen toimintayksikköön/palvelualaan kohdentuvat ohjaus- ja arviointikäynnit
  - Tehdään myös hyvinvointialueen aloitteesta
- Annamme ohjausta hyvinvointialueilta tulevissa tiedustelu- ja konsultaatio-asioissa ja tarkastuskertomuksiin liittyen
  - Erityisesti viranomaisvalvonnan menettelyissä sekä valvomaamme lainsäädäntöön liittyen, jälkimmäinen erityisesti kun asia on meillä valvottavana (laillisuusvalvontaan liittyvä ohjaus)
  - Hyvinvointialueilta tuleviin tarkastuskertomuksiin annettava ohjaus
- Ohjauskirjeet
  - Vuonna 2023 olemme antaneet ohjauskirjeet koskien tarkastuskertomuksia, muistutusten käsittelyä, kameravalvonnasta sosiaalihuollon toimintayksiköissä sekä yhdessä LSAVIn ja LSSAVIn kanssa kielellisten oikeuksien toteutumisesta sote-palveluissa.
  - Vuonna 2024 ohjauskirje omavalvonnan ja valvonnan toteuttamisesta sekä tarkastuskertomusten toimittamisesta sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaisten rajoitustoimenpidepäätösten muutoksenhausta.

Aluehallintovirasto